

Centrum Metodologii Badań w Naukach o Bezpieczeństwie
Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej Pana mgr. Roberta Ostaszewskiego
nt.: „Udział Policji w zabezpieczaniu zgromadzeń publicznych”
opracowanej pod kierunkiem Pana prof. dr. hab. inż. Ryszarda Jakubczaka
sporządzona na potrzeby postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego
doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie**

Podstawa opracowania recenzji

Uchwała Senatu Akademii Policji w Szczytnie z dnia 22 stycznia 2025 r. nr 169/V/2025 w sprawie powołania komisji ds. postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie mgr. Robertowi Ostaszewskiemu.

1. Znaczenie podjętego tematu rozprawy doktorskiej

Bezpieczeństwo można określać przez pryzmat wielu kryteriów. Jednym z nich jest proces. Jest to kryterium bliskie instytucjom bezpośrednio zaangażowanym w nieprzerwane zabiegi o niezagrożone życie ludzi i przejawy ich społecznego funkcjonowania, a co się z tym również wiąże o bezpieczeństwo publiczne i porządek publiczny. Jednym ze wspomnianych przejawów są, między innymi, spotkania, które określa się mianem zgromadzeń publicznych. W dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa organizatorzy przyjmują na siebie odpowiedzialność za ich niezakłócony przebieg. Przekłada się to na szereg obowiązków, które są uregulowane przepisami powszechnie obowiązującego prawa. To właśnie instytucje a także osoby bezpośrednio zaangażowane w ich wypełnianie zapewniają oczekiwany poziom bezpieczeństwa tychże zgromadzeń. Jest to efektem odpowiedzialności, umiejętnej organizacji i współdziałania w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym.

Wśród instytucji odpowiedzialnych za zapewnienie niezagrożonej organizacji zgromadzeń publicznych niebagatelną rolę odgrywa Policja, będąca jednolitą umundurowaną i uzbrojoną

formacją odpowiedzialną, między innymi, za ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych.

Z rozpatrywaniem udziału Policji w zabezpieczaniu zgromadzeń publicznych w obszarze badań naukowych przemawia, przede wszystkim: holizm, kompleksowość, esencjalizm, strukturalizm, kontekstowość, teleologizm, funkcjonalność, efektywność oraz synergizm.

Okoliczności te pozwalają uznać, za uzasadnione podjęcie wysiłku badawczego przez Pana mgr. Roberta Ostaszewskiego (Doktoranta, Autora), czego rezultatem było opracowanie pod kierunkiem promotora Pana prof. dr. hab. inż. Ryszarda Jakubczaka w formie pracy pisemnej rozprawy doktorskiej nt. „Udział Policji w zabezpieczaniu zgromadzeń publicznych”.

2. Ogólna charakterystyka rozprawy

Recenzowaną rozprawę opracowano na 241 stronach (w tym jedna strona – zamierzony vacat). W skład dysertacji wchodzi: strona tytułowa, spis treści, wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie, streszczenia rozprawy w językach polskim i angielskim, bibliografia, spis tabel oraz kwestionariusz wywiadu eksperckiego.

3. Ocena założeń badawczych, ich realizacji i przedstawienia w dysertacji

Ocena założeń badawczych odniesie się do całej pracy ze szczególnym uwzględnieniem, wstępu, rozdziału pierwszego oraz zakończenia.

We wstępie (s. 3 – 6) Autor lapidarnie przedstawił źródła swych zainteresowań problematyką prezentowaną w dysertacji. Zabrakło w nim jednak charakterystyki jej poszczególnych części. Ponadto zawarto w nim nie w pełni zrozumiałe stwierdzenia, o odniesienie do których, podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej, proszę Doktoranta:

- a) s. 3 „Bezpieczeństwo wewnętrzne obejmuje m.in. zabezpieczenie zgromadzeń publicznych ...”;
- b) s. 4 „W szerszym rozumieniu, bezpieczeństwo można również uznać za niezbędny i nieodzowny element definicji porządku publicznego”.

W rozdziale pierwszym pt. „Założenia badawcze i opis badań” (s. 7 – 17) zaprezentowano syntetycznie kwestie odnoszące się do: sytuacji problemowej, przedmiotu badań, problemów badawczych i celów badań, zastosowanych metod oraz narzędzi badawczych, ograniczeń badawczych i organizacji procesu badań.

Sytuacja problemowa przedstawiona została prawidłowo, bowiem odnosi się do problemów niedostatku wiedzy w zakresie określonym tytułem dysertacji, potrzeb, możliwości, trudności oraz ciekawości badawczej.

Przedmiot badań został określony niefortunnie, bowiem jego brzmieniu nadano identyczną treść jak tytułowi rozprawy, o czym z resztą Autor pisze na s. 9 „Za przedmiot badań, w ramach niniejszej rozprawy przyjęto: udział Policji w zabezpieczaniu zgromadzeń publicznych, co odzwierciedlono w tytule niniejszej pracy ...”.

Nie wykluczając tego, że Doktorant będzie w przyszłości prowadzić badania naukowe, proponuję by rozważył wykorzystanie opracowań poświęconych metodologii nauk o bezpieczeństwie, między innymi, autorstwa: prof. dr. hab. Bogdana Szulca, prof. dr. hab. Andrzeja Glena, prof. dr. hab. Andrzeja Dawidczyka oraz prof. dr. hab. Mariana Cieślarczyka. Ostatni z wymienionych metodologów zauważa, że przedmiotem w badaniach bezpieczeństwa jest zbiór „faktów (zdarzeń), procesów i zjawisk zachodzących w sferze bezpieczeństwa w jego różnych wymiarach przedmiotowych i między innymi, rozpatrywanych w stosunku do różnych podmiotów, z punktu widzenia, których analizujemy bezpieczeństwo, przy uwzględnieniu wpływu warunków środowiskowych” (M. Cieślarczyk, *Teoretyczne i metodologiczne podstawy badań problemów bezpieczeństwa i obronności państwa*, Akademia Podlaska, Siedlce 2009, s. 48).

Problemy badawcze (s. 9 – 10) merytorycznie zostały określone poprawnie, aczkolwiek w sposób pozostawiający wiele do życzenia pod względem ukształtowania sformułowań i ich celowości.

Taka ocena dotyczy również celu badań (s. 10). Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż Autor rozprawy na s. 17 określa jeszcze jeden cel, a mianowicie „(...) wykazanie konieczności wprowadzenia odpowiednich zmian i modyfikacji dotychczasowych działań Policji podczas zabezpieczania zgromadzeń publicznych”, który służy Doktorantowi do „weryfikacji hipotezy głównej oraz hipotez szczegółowych”. W związku z powyższym, podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej, proszę o odniesienie się do powyższej uwagi.

Przyjęta przez Doktoranta hipoteza główna (s. 10) ma trudny do zidentyfikowania charakter założenia, przypuszczenia bądź domniemania. Posiada ona raczej naturę postulatu. Natomiast hipotezy szczegółowe (s. 10 – 13), mimo braku należytej staranności językowej, zakładają wyjaśnienie znanych faktów, są możliwe do zweryfikowania przez wynikające z nich konsekwencje, mają zdolność tworzenia teorii oraz są przypuszczeniami wysoce

prawdopodobnymi. Ponadto posiadają silną moc, ponieważ przyjęte przypuszczenia są niemal pewne. Mają zadaniowy charakter, wynikają z dotychczasowego systemu wiedzy oraz są możliwe do weryfikacji teoretycznej i empirycznej.

Przyjęte przez Autora rozprawy, choć zdawkowo, ograniczenia badawcze są wystarczające, ponieważ usprawniły realizację badań.

Za właściwie zorganizowany należy uznać proces badawczy (choć Doktorant nie dokonał jego charakterystyki), przy w zasadzie, poprawnym zastosowaniu w toku badań metod, technik i adekwatnych do potrzeb narzędzi badawczych. W kontekście powyższego proszę, podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej, o rozszerzone odniesienie się do rodzajów i sposobów wykorzystania metod heurystycznych w kontekście fragmentu dysertacji (s. 15) w brzmieniu „W niniejszej dysertacji zastosowano następujące metody badawcze: (...) d) metoda heurystyczna – wykorzystanie różnych procesów empirycznych, czyli strategii opartych na doświadczeniu własnym autora...”.

Analiza i ocena metodologicznych aspektów recenzowanej rozprawy pozwala dodatkowo na stwierdzenie, że w toku badań i ostatecznego opracowania dysertacji wykorzystano w ograniczonym zakresie wartościową literaturę dotyczącą badań bezpieczeństwa.

Oceny metodologicznych aspektów dysertacji dostarczają również treści poszczególnych rozdziałów recenzowanej pracy (szczególnie podrozdziału 5.1. „Wywiad ekspercki”).

W zakończeniu rozprawy (s. 184 – 187) Autor nawiązał do najistotniejszych zagadnień odnoszących się do założeń badawczych i rezultatów przeprowadzonych badań.

Reasumując, należy stwierdzić, że Autor dysertacji dysponuje wystarczającą umiejętnością dokonywania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań, na co wskazują treści recenzowanej dysertacji. Dowodzą one oprócz tego posiadania przez Doktoranta umiejętności uogólniania wyników swych badań.

Na podstawie przedstawionych powyżej analiz i ocen stronę metodologiczną oceniam jako zadowalającą dla badań prowadzonych na potrzeby opracowania rozpraw doktorskich.

4. Ocena merytoryczna dysertacji

Pod względem merytorycznym, zasadniczą część rozprawy stanowią rozdziały 2 – 5.

Rozdział drugi dysertacji pt. „Specyfika zgromadzeń publicznych” (s. 18 – 43) odnosi się do zagadnień tj.: teoretyczne aspekty zgromadzeń publicznych, ich rodzaje i specyfika oraz ograniczenia organizowania i uczestnictwa w nich. Ta część pracy prezentuje dobry poziom merytoryczny. Treści rozdziału wskazują na duże przywiązanie Doktoranta do przepisów

prawa oraz orzecznictwa krajowego i europejskiego odnoszącego się do organizacji zgromadzeń publicznych. Ta część dysertacji wskazuje na interdyscyplinarny charakter badań dotyczących natury tychże zgromadzeń, ponieważ poprzez harmonizację powiązań między naukami prawnymi oraz naukami o bezpieczeństwie doszło do powstania spójnej całości. Wypowiedź Autora w tej części pracy wskazuje na to, że wie On i rozumie, że bezpieczeństwo jest pojęciem szerokim i różnorodnie definiowanym, pojawiającym się często w opracowaniach naukowych, przepisach prawa i oficjalnych dokumentach a dowolność rozumienia skutkuje brakiem spójności, co jest naturalną i dużą przeszkodą w działalności osób zajmujących się w praktyce bezpieczeństwem.

Mimo podniesionych powyżej walorów tego rozdziału nie sposób pominąć jego niedociągnięć. Zaliczyć do nich można brak:

- a) jednoznacznego przedstawienia przez Doktoranta kryterium pozwalającego Mu na definiowanie bezpieczeństwa, ponieważ przywołując opracowania ekspertów raz za to kryterium uznaje „potrzebę, wartość i cel” (s. 3) a innym razem „dynamiczny proces” i „stan” (s. 18) czy też „ochronę” (s. 44);
- b) pewnej autorskiej definicji „bezpieczeństwa publicznego” bądź innej przyjętej jako podstawę do prezentacji rozważań w kolejnych rozdziałach.

W kontekście powyższych uwag proszę Doktoranta, podczas publicznej obrony rozprawy, o przedstawienie własnej definicji bezpieczeństwa publicznego oraz porządku publicznego

Trzeci rozdział dysertacji pt. „Zagrożenia związane z bezpieczeństwem publicznym wynikające ze zgromadzeń religijnych” (s. 44 – 116) dotyczy problemów tj.: charakterystyka współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa publicznego, zagrożeń na nie oddziałujących, procesu szkolenia Policji oraz jej współdziałania z podmiotami zaangażowanymi w organizację zgromadzeń publicznych. Analiza treści tego rozdziału pozwala uznać, że jego Autor zdaje sobie sprawę z tego, że zagrożenia zgromadzeń publicznych podlegają powtarzającym się, intensywnym zmianom będących konsekwencjami naturalnych oddziaływań i uwarunkowań środowiskowych. Te ostatnie rozpatruje zazwyczaj w wymiarach: przyrodniczym, społecznym i kulturowym.

Ta część pracy ma charakter eklektyczny. Analiza jej treści wskazuje na to, że można byłoby dla przejrzystości rozważań dokonać ich podziału na te związane z zagrożeniami i na te, które stanowią diagnozę aspektów edukacyjnych i współpracy.

Słabą stroną tego rozdziału są:

- a) oparcie prezentowanych rozważań na nie zawsze uzasadnionym przywoływaniu opracowań naukowych dotyczących współczesnych zagrożeń, co powoduje, że w podrozdziale dotyczącym zagrożeń bezpieczeństwa publicznego pojawiają się zagrożenia ekonomiczne oraz zagrożenia naturalne;
- b) mało precyzyjne stwierdzenie, że województwo warmińsko – mazurskie (s. 59) jest „położone wzdłuż granic zewnętrznych UE z Rosją (Obwodem Kaliningradzkim), Białorusią i Ukrainą ...”. Odbieram te słowa jako brak należytej staranności, wynikającej z nietrafnego uogólnienia odnoszącego się do granic zewnętrznych Unii Europejskiej na „polskim odcinku” i pozwalam sobie przypomnieć Doktorantowi, że właściwie było zauważyć, że to województwo graniczy w wymiarze zewnętrznym z Federacją Rosyjską (Obwodem Królewieckim) oraz Republiką Litewską (Obwodem Mariampolskim). Natomiast w wymiarze wewnętrznym sąsiaduje z województwami: kujawsko – pomorskim, mazowieckim i podlaskim;
- c) przedstawienie hierarchii potrzeb Abrahama Masłowa używając potocznego jej określenia jako „piramidy”. W tym kontekście pozwolę sobie zauważyć, że tzw. „Piramida potrzeb Masłowa” jest rezultatem swoistego upraszczania przez autorów opracowań popularno - naukowych i popularnych, które niestety trafiają do prac aspirujących do naukowych;
- d) oparcie rozważań w podrozdz. 3.3. „Proces szkolenia Policji w zabezpieczeniu imprez masowych i zgromadzeń publicznych” wyłącznie na przepisach prawa wydanych przez Komendanta Głównego Policji oraz artykułu dr. hab. Jarosława Struniawskiego, *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń sztabowych w Policji* („Policja”, nr 2/2014) z pominięciem wartościowych opracowań naukowych odnoszących się do przedmiotu rozważań Doktoranta prezentowanych w tej części pracy autorstwa: prof. dr. hab. Arkadiusza Letkiewicza, prof. dr. hab. Andrzeja Misiuka, dr. Rafała Kochańczyka oraz dr. Tomasza Szankina;
- e) wskazywanie na podległość Policji Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji podczas, gdy formacja ta jest z mocy prawa jest przez tego ministra nadzorowana.

Czwarty rozdział dysertacji pt. „Odpowiedzialność podmiotów za bezpieczeństwo zgromadzeń publicznych” (s. 117 – 139) stanowi interesujący fragment pracy. Na taką ocenę

wpłynęło udane pod względem utylitarnym przedstawienie problematyki: obowiązków i przewodniczącego zgromadzenia, odpowiedzialności uczestników zgromadzenia publicznego oraz podmiotów odpowiedzialnych i wspierających organizację procesów zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzeń publicznych. Stanowi on podwaliny pod budowanie w przyszłości koncepcji doskonalenia organizacji wspomnianych zgromadzeń. Tym bardziej, że rozważania Autora wsparte są stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, niezależnego organu państwowego, do którego można odwoływać się w sprawach naruszania praw i wolności jednostki po wyczerpaniu samodzielnych możliwości prawnych. Zabieg ten zobiektywizował wypowiedź Doktoranta w tej części pracy.

Ostatni, piąty rozdział pt. „Kierunki zmian na rzecz poprawy zabezpieczenia zgromadzeń publicznych realizowanych przez Policję” (s. 140 - 183) odnosi się do: wiedzy ekspertów uczestniczących w badaniach oraz propozycji rozwiązań mających wpływ na bezpieczeństwo zgromadzeń publicznych. Do jej cech pozytywnych zaliczyć można obszerne przedstawienie opinii eksperckich, choć szkoda, że ich przedstawienie nie przyjęło formy podsumowania wypowiedzi. To spory mankament tego rozdziału. Nie mniej jednak w oparciu o nie Doktorant poprawnie określił kierunki i cele, stanowiące wypadkową Jego doświadczeń i oczekiwań, co wskazuje na posiadanie umiejętności przewidywania procesów rozwojowych. Dowodzi ponadto, że Autorowi rozprawy bliskie jest stanowisko Aleksandra Zielasia uznającego, iż nawet pobieżna analiza procesów rozwojowych ujawnia ich skomplikowany charakter. Nie można, zatem badać pojedynczych zjawisk, nie nawiązując do całokształtu zachodzących przemian i procesów rozwoju określonych dziedzin życia społecznego. Niezbędne jest ujawnianie zależności pomiędzy poszczególnymi zjawiskami i kierunkami ich rozwoju oraz dążenie do odkrywania praw i prawidłowości je kształtujących (A. Zeliaś, *Teoria prognozy*, PWE, Warszawa 1984, s. 10). Treści tego rozdziału wskazują ponadto na to, że Doktorant wie, iż badania bezpieczeństwa umożliwiają codziennie formułowanie dla celów praktycznych prognoz ogólnych i szczegółowych, mogących nastąpić w przyszłości faktów, zdarzeń i zjawisk zbudowanych na podstawie wiedzy wykorzystującej zidentyfikowane przesłanki wyodrębnione z ciągu zidentyfikowanych trendów.

Recenzowana praca zyskała dzięki wyodrębnieniu w omawianych rozdziałach wniosków, co uporządkowało prezentację wyników naukowych dociekań. Wskazuje to na umiejętność uogólniania wyników badań, zobiektywizowanej oceny uzyskanych wyników, lecz chwilami charakteryzującymi się brakiem jednoznaczności w ich formułowaniu oraz powiązania z rezultatami badań innych naukowców.

Wnioski z analizy i oceny jej merytorycznych aspektów wskazują na to, że Doktorant:

- a) rozumie przez sens i istotę badań prowadzonych w granicach nauk o bezpieczeństwie;
- b) posiada wiedzę dotyczącą tematu rozprawy;
- c) dysponuje umiejętnością dokonywania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań;
- d) posiada umiejętności uogólniania wyników swych badań;
- e) zrealizował proces badań przy wykorzystaniu uznanych metod badawczych.

Dokonując oceny merytorycznych aspektów recenzowanej dysertacji należy również podkreślić, że:

- a) cechuje ją obiektywizm autorskiej wypowiedzi poparty wykorzystaniem poprawnie interpretowanych źródeł wiedzy i informacji oraz doświadczenia zawodowego Autora;
- b) w wyniku przeprowadzonego procesu badawczego uzyskano użyteczny materiał poznawczy.

Na podstawie przedstawionych do tej pory wniosków należy ocenić stronę merytoryczną recenzowanej rozprawy, jako prezentującą zadowalający poziom.

5. Ocena redakcyjna

Treść dysertacji jest zgodna z jej tematem. Główne obszary prezentowanych zainteresowań Autora odzwierciedlone w tytule pracy znalazły swoje miejsce w jej poszczególnych częściach.

Praca napisana jest językiem typowym dla bezpieczeństwa publicznego z licznymi potknięciami językowymi.

6. Problemy do wyjaśnienia

Recenzowana dysertacja porusza wiele zagadnień, które trudno ocenić jednoznacznie. Dlatego też, poza odniesieniem się do próśb wyartykułowanych do tej pory, podczas publicznej obrony rozprawy, proszę Doktoranta o rozszerzone odniesienie się do fragmentów rozprawy, odpowiednio na:

- a) s. 18 „Od zarania dziejów wydarzenia masowe odgrywały i w dalszym ciągu odgrywają bardzo istotną rolę w kształtowaniu oraz funkcjonowaniu jednostki,

- jak i całego społeczeństwa” w kontekście regulacji prawnych w ujęciu retrospektywnym a odnoszących do wolności zgromadzeń;
- b) s. 44 „W XX wieku bezpieczeństwo publiczne stało się globalnym wyzwaniem, zwłaszcza w kontekście dwóch światowych wojen”;
 - c) s. 48 „Obecnie w Polsce brak jest ugrupowań o charakterze terrorystycznym. Może to być spowodowane tym, że religią dominującą jest chrześcijaństwo, a większość za światem jest wywołanych przez islamskich ekstremistów”.

Ponadto proszę:

- a) z uwagi na częste używanie przez Doktoranta zwrotu „monitorowanie” o rozszerzone odniesienie się do jego znaczenia, rodzajów i sposobów wykorzystania na gruncie nauk o bezpieczeństwie;
- b) o rozszerzone przedstawienie (wraz z uzasadnieniem) kryteriów doboru ekspertów uczestniczących w badaniach prowadzonych na potrzeby recenzowanej dysertacji;
- c) uzasadnienie ograniczenia terenu badań do województwa warmińsko – mazurskiego, skoro wg powszechnie dostępnych danych liczba zgromadzeń publicznych organizowanych w pozostałych województwach granicznych (podlaskim, lubelskim, podkarpackim) jest zbliżona a uwarunkowania ich organizacji tylko częściowo porównywalne.

7. Wniosek końcowy

Problematyka odzwierciedlona tytułem recenzowanej rozprawy nie jest często podejmowana przez badaczy zaliczających swój dorobek do nauk o bezpieczeństwie.

Recenzowana rozprawa stanowi indywidualny dorobek Pana mgr. Roberta Ostaszewskiego, mieszczący się w obrębie dyscypliny nauki o bezpieczeństwie a jej przedmiotem jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Diagnoza treści recenzowanej dysertacji pozwala postrzegać ją, jako oryginalne usystematyzowane dzieło naukowe będące raportem z badań, dowodzące posiadania przez Doktoranta wiedzy z zakresu nauk o bezpieczeństwie w zakresie określonym tytułem rozprawy oraz umiejętności organizacji badań i samodzielnego rozwiązywania przez Niego problemów naukowych.

Zaprezentowane w niniejszej recenzji analizy, oceny i wnioski pozwalają ocenić pozytywnie recenzowaną rozprawę.

Stwierdzić należy również, że dysertacja Pana mgr. Roberta Ostaszewskiego nt. „Udział Policji w zabezpieczaniu zgromadzeń publicznych”, opracowana pod kierunkiem promotora Pana prof. dr. hab. inż. Ryszarda Jakubczaka, odpowiada warunkom określonym w przepisach powszechnie obowiązującego prawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, a tym samym spełnia ustawowe wymogi rozprawy doktorskiej oraz może być przedmiotem publicznej obrony.

Bernard Misiewicz